

6. Trajniev, V. A., Trajniev, I. V. (2009). Train aid. 4th edition. Moscow: Publishing-trade corporation "Dashkov & Ko", 280.

7. Shpak, O. T., Babiyak, M. M., Teres, V. I., Prystupa, V. V. (2012). Teacher in the system of economic education. Drohobych, 398.

8. Burlayenko, T. (2011). Maintenance and structure of economic competence of future managers of education as a necessary requirement of time. Theory and methodology of management education, 7. Available at: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tmuo/2011_7/2.pdf

9. Kremin, V. G., Kovbasyuk, J. V. (2014). Education of adults : is an encyclopaedic dictionary. Nation. akad. scienc-

es of Ukraine, nation. akad. state of management at President of Ukraine [and other]. Kiev: Basis, 496. Economic competence (author Burlayenko T. I.), 126.

10. Burlayenko, T. (2014). Formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti menedzheriv osvity yak neobhidna vymoga chasu. International scientific-practical conference of teachers and psychologists. Materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Geneva (Switzerland), the 27th of November, 2014/ Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists "Science", Geneva, 7–18.

11. Quality education and competencies for life. Workshop 3 (2004). Background Paper, 6.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Дмитренко Г. А.
Дата надходження рукопису 20.03.2015*

Tetiana Burlajenko, Kandydujące nauk pedagogicznych, professor, Katedra ekonomiki oraz zarządzania personelem, Wyższa Szkoła Zarządzania i Psychologii Uniwersytetu Zarządzania Oświatą przy Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, ul. Artema, 52-a, м. Кijów, Ukraina, 04053
E-mail: tburlaenko@i.ua

УДК 378.046.4

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.41153

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

© Н. А. Зінчук

Ми презентуємо авторське бачення проблеми впровадження компетентнісного підходу до навчання керівних кадрів освіти. Доведено роль фінансово-економічної компетентності керівника навчального закладу у професійній управлінській діяльності, обґрунтовано її значення у процесі управління сучасним навчальним закладом. Наведено структуру фінансово-економічної компетентності керівника навчального закладу. Підкреслено важливість надання фінансової освіти керівникам під час проходження курсів підвищення кваліфікації

Ключові слова: управлінська діяльність, управління навчальним закладом, компетентність, фінансово-економічна компетентність, зміст фінансово-економічної компетентності

We present the author's vision of implementation of competence approach to training the leading cadres of education. It is proved the role of the financial and economic competence of head of educational institution at professional management activity, it is substantiated its importance in the management of modern educational institution. The structure of the financial and economic competence of head of educational institution is given. It is emphasized the importance of providing financial education for leaders during the training post-graduate courses

Keywords: management activity, educational management, competence, financial-economic competence, contents of the financial-economic competence

1. Вступ

У сучасних умовах політичної та економічної нестабільності в Україні гостро постає проблема фінансового забезпечення діяльності навчальних закладів усіх рівнів підготовки та післядипломної освіти. Сучасний керівник закладу освіти має усвідомлювати обсяг відповідальності за забезпечення безперервного та ефективного здійснення освітньої діяльності, оптимальної і достатньої ресурсної підтримки навчально-виховного процесу та у кінцевому підсумку задоволення потреб споживачів освітніх послуг, педагогічного колективу і суспільства в цілому, що замовляє ці послуги для

піднесення інтелектуального потенціалу вітчизняної нації.

2. Постановка проблеми

Політичні та соціально-економічні виклики сьогодення України суттєво впливають як на фінансовий стан галузі освіти в цілому, так і на фінансово-господарську діяльність навчальних закладів усіх рівнів підготовки та підвищення кваліфікації зокрема. Разом з тим, як показало опитування, переважна більшість керівників освітніх закладів державної або комунальної форми власності зізнаються у недосконалії фінансово-

економічній підготовці, відсутності досвіду ефективного господарювання, обмеженості та фрагментарності уявлень про ринковий механізм освіти, недостатність розвитку економічного мислення. В умовах компетентнісного підходу актуальним є виокремлення змісту фінансово-економічної компетентності керівних кадрів освіти та обґрунтування її складових.

3. Літературний огляд

Багаточисельні дослідження вчених у сфері педагогіки, економіки та менеджменту (Г. Дмитренко, Г. Єльнікової, В. Куценко, О. Мармази, В. Олійника, Л. Сергєєвої, Т. Сорочан, А. Чміля тощо) підкреслюють важливість процесу професіоналізації сфери управління освітою. Особливого значення ця проблема набуває в умовах швидких змін освітнього середовища у політичних, соціальних та економічних аспектах.

У сучасній освіті керівних кадрів важливим є питання впровадження компетентнісного підходу до навчання, за яким оцінка професіоналізму управління здійснюється за рівнем прояву ознак професійної компетентності, яка, у свою чергу, може бути конкретизована у напрямках і видах професійних завдань. Питанням визначення категорії „компетентність” займалися немало українських та закордонних вчених, зокрема Н. Бібік, Т. Вольфовська, А. Зав'ялов, С. Зигмантович, І. Зимня, І. Іванова, Т. Кошова, В. Маслов, В. Машкін, Г. Мітяєва, О. Овчарук, О. Пометун, Равен Дж., М. Савенкова, Е. Скриптунова, В. Соф'їна, С. Трубачева, А. Хуторський, S. Lester, Richard J. Shavelson тощо.

На важливість забезпечення якісного змісту фінансово-економічної складової професійної компетентності керівників закладів освіти постійно вказують у своїх роботах такі сучасні науковці, як В. Вербицький, Т. Дрожжина, І. Каленюк, О. Прутська, М. Смирнова, Ю. Шукевич, S. Wimpfheimer та багато інших. Крім того, сучасними педагогами та психологами постійно ведуться наукові розробки з приводу визначення та структури професійної компетентності менеджерів освіти, виділяючи фінансово-економічний напрямок управлінської діяльності одним із найважливіших.

У цьому дослідженні за основу було взяті праці вітчизняних та зарубіжних науковців з проблеми визначення поняття «компетентності» як у словниково-довідниковій літературі [1], наукових статтях [2–4], так і у практико-орієнтованих навчальних посібниках для керівників закладів освіти [5–8].

4. Обґрунтування сутності та змісту фінансово-економічної компетентності керівних кадрів освіти

Для характеристики компетентності окремого напрямку професійної діяльності управління першочерговим завданням є визначення поняття «професійна компетентність» та розмежування даної категорії із таким спорідненим поняттям як «професійна компетенція», що достатньо часто

аналізується сучасними педагогами, психологами та практикуючими керівними кадрами.

Поняття «професійної компетенції» розглядається здебільшого окресленням кола професійних питань, що належить певному робочому місцю, посаді. Це опис робочих професійних завдань, вимоги щодо відповідних і достатніх знань, умінь, навичок та рівня розвитку професійних особистісних якостей. Професійні компетенції кожного робочого місця існують незалежно від претендентів на нього як перелік вказаних вимог.

В енциклопедичному словнику «Освіта дорослих» компетентність визначається як «результат набуття дорослою людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності» [1]. Категорія «професійна компетентність», науково обґрунтована в авторських попередніх публікаціях, подається як «результативний показник, визначений для кожної особистості, що вказує на рівень оволодіння відповідною компетенцією. Це нестійке динамічне утворення, що змінюється і розвивається під впливом професійного середовища та власного життєвого досвіду, і включає рівень набутих знань та умінь, рівень розвитку професійно важливих якостей, сформованість внутрішньої мотивації до певного виду діяльності, творчий підхід до справи, а також неперервність освіти та самовдосконалення» [2].

Англійським дослідником Stan Lester виділяється зовнішня та внутрішня сторони «компетентності». Він зазначає, що «за внутрішнім виявом компетентність можна розглядати як належність певній особистості набору атрибутів, що має тенденцію до змін у тій галузі, в якій людина розвивається. Зовнішній вияв компетентності – це те, що особистість робить для отримання певного результату, який вважається повноважним, будь то в контексті дослідження, соціального статусу, або частіше на робочому місці» [3]. Схожі визначення можна знайти і у науковця з Стенфордського університету R. J. Shavelson, який визначає компетентність як «фізичні або інтелектуальні здібності, навички або їх сукупність; потенціал продуктивності щось зробити, а також знати як це зробити вірно у стандартних умовах; оцінюється за рівнями продуктивності, може бути описана за допомогою категорій «адекватність», «достатність», «відповідність кваліфікаційним вимогам»; може бути покращена; спирається на комплексні здібності, що використовуються в реальних життєвих ситуаціях» [4].

Що стосується моделювання професійної компетентності керівника навчального закладу, то у науковій праці [5] В. Масловим складено теоретичну модель змісту функціональної компетентності директора загальноосвітнього навчального закладу, що складається з чотирьох основних складових. Одним із блоків виділено адміністративну та фінансово-господарську діяльність. При цьому автор вказує на необхідності формування: знань щодо економічних

основ управління, укріплення навчально-матеріальної бази, видів і порядку здійснення матеріального і морального стимулювання колективу; вмінь контролювати фінансово-господарську діяльність школи та розробляти нові управлінські рішення на основі аналізу підсумкової інформації.

У науковій статті Г. Єльнікової [6] представлені результати моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу за рівнями компетентності – ключові компетентності управління, загальнофахові та спеціально-фахові. Авторкою теж наголошується на необхідності формування та розвитку знань та умінь з фінансово-економічної діяльності; результуючою компетентністю блоку спеціально-фахових компетентностей є позитивна динаміка змін фінансово-економічного розвитку вищого навчального закладу.

У спільній науковій праці «Підготовка керівника навчального закладу до управлінської діяльності в ринкових умовах» за ред. А. Чміля зазначено, що «Важливою складовою професійної компетентності керівника навчального закладу є знання з фінансово-економічних питань ... одне із завдань керівника в ринкових умовах – забезпечення фінансової стабільності» свого закладу [7]; керівник «повинен знати економічне становище держави, тобто знати макроекономіку, при нагоді вміти оформити кредит ..., регулювати проходження грошей, контролювати власну бухгалтерію, скласти кошторис, заключити контракт, перевірити нарахування заробітної плати» [7, С. 46].

У методичному посібнику «На допомогу менеджера освіти. Сучасний керівник навчального закладу – менеджер освіти» наголошується на тому, що готовність до управлінської діяльності передбачає оволодіння такими знаннями: «основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для успішного опанування методами економічного і системного аналізу у сфері менеджменту і проведення досліджень за своїм фахом; дисципліни загальноекономічного циклу і спеціальні дисципліни, що розглядають закономірності, особливості, сучасний стан і основні тенденції розвитку економіки; стан і розвиток сучасної менеджерської діяльності на внутрішньому і світовому ринку; стан і розвиток ринку трудових ресурсів; ... методику визначення економічної ефективності управлінської діяльності» [8].

Аналіз наведених та інших опрацьованих наукових праць доводить важливість формування професійної компетентності керівних кадрів освіти з фінансово-економічних питань. Наступним кроком є декомпозиція поняття «фінансово-економічної компетентності» та моделювання її змістового наповнення.

5. Апробація результатів досліджень

В Університеті менеджменту освіти НАПН України система підвищення професійної компете

тності керівних кадрів освіти є складним і багатоаспектним процесом їх професійного зростання, протягом якого за сучасних умов обмеженості ресурсів та дефіциту фінансового забезпечення на перший план виходить необхідність поглиблення та постійного оновлення знань з фінансово-економічної проблематики.

Проведене опитування, що здійснювалось на курсах підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів різних рівнів дозволило виявити професійні потреби фінансово-економічного напрямку управлінської діяльності і на підставі цього здійснити декомпозицію поняття фінансово-економічної компетентності та збагатити зміст навчального матеріалу з управління фінансово-економічною діяльністю освітніх закладів.

У дослідженні велике значення було приділене аспекту усвідомлення слухачами курсів підвищення кваліфікації значущості фінансово-економічної компетентності у професійній управлінській діяльності та цілісності уявлення про дану компетентність. При цьому дослідченими керівниками виділено наступні блоки професійних завдань, що виконуються на практиці та складають фінансово-економічну компетентність управлінців:

- організацію фінансово-економічної роботи; оцінку різних джерел фінансування навчальних закладів;

- порівняльну характеристику напрямів фінансового управління державних та недержавних закладів освіти; аналіз та вирішення ситуаційних завдань із прогнозування фінансового стану навчального закладу, оптимального поєднання доходів і витрат;

- зміст та послідовність здійснення фінансового планування; вибір та обґрунтування фінансової стратегії розвитку закладу освіти в сучасних умовах;

- особливості функціонування ринку освітніх послуг.

У табл. 1 наведена структура професійних завдань керівника навчального закладу, що складає його фінансово-економічну компетентність.

Зміст професійних завдань, що формують фінансово-економічну компетентність керівника навчального закладу, нами трансформовано у навчальний матеріал та програми проведення тематичних дискусій для груп керівників навчальних закладів різних рівнів на курсах підвищення кваліфікації.

В умовах економічних реалій вітчизняної галузі на сьогодні питання забезпечення фінансової освіти керівникам навчальних закладів є достатньо актуальним, а тому нові вимоги, що висуває до них держава та освітній ринок, повинні бути адекватно підкріплені достатніми та новітніми знаннями і вміннями з фінансового управління.

Таблиця 1

Моделювання структури професійних завдань керівника навчального закладу в межах його фінансово-економічної компетентності

<i>Група професійних завдань</i>	<i>Характеристика професійних завдань</i>
Загальне керівництво фінансово-економічною діяльністю	Формування системи управління фінансово-економічною діяльністю закладу освіти. Визначення сучасних фінансових питань навчального закладу. Впровадження фінансового механізму освіти. Організація ефективної фінансової роботи у навчальному закладі. Система фінансового менеджменту навчального закладу та передумови її функціонування
Планування фінансово-економічної діяльності	Виокремлення системи планування фінансово-економічної діяльності навчального закладу. Здійснення кошторисного планування. Планування дохідної та видаткової частин кошторису. Бюджетування в управлінні фінансовими ресурсами закладу освіти. Стратегічне фінансове планування в освітньому закладі. Типи фінансових стратегій навчальних закладів. Визначення якості формування фінансової стратегії
Управління ресурсами навчального закладу	Визначення ресурсного потенціалу навчального закладу. Система ресурсів закладу освіти як фактор його ефективного функціонування та розвитку. Матеріально-технічні ресурси закладу освіти. Орендні відносини у закладах освіти. Система оплати праці у навчальних закладах. Матеріальне стимулювання праці освітян. Фінансові ресурси загального та спеціального фонду закладу освіти. Управлінський вплив на ресурси закладу освіти
Державне фінансове забезпечення функціонування закладів освіти	Розуміння бюджетного фінансування та принципів його здійснення. Методи та форми державного фінансування освіти. Розпорядники бюджетних коштів, їхні функції. Кошторис доходів і видатків закладу освіти. Особливості державного фінансового забезпечення закладів різних рівнів та напрямів освіти. Освітні субвенції
Додаткове фінансування навчальних закладів	Обґрунтування додаткових джерел залучення фінансових ресурсів навчальних закладів. Проблема залучення додаткових фінансових ресурсів для діяльності навчального закладу. Групи донорських організацій в освіті. Сутність та основи здійснення фандрайзингу. Діяльність благодійного фонду у загальноосвітньому закладі. Кошти підприємств у фінансуванні закладів освіти. Міжнародні фінансові ресурси навчальних закладів
Управління освітніми послугами	Розуміння сутності та видів освітньої послуги. Освітній ринок та ціноутворення на ньому. Поняття платних освітніх послуг навчального закладу. Формування ринку освітніх послуг. Міжнародна торгівля освітніми послугами. Ціноутворення на освітньому ринку. Маркетинг на ринку освітніх послуг. Механізм освітнього кредитування
Облік та фінансова звітність навчальних закладів	Облікова політика навчальних закладів у загальній системі управління. Автономія фінансово-господарської діяльності навчальних закладів. Сплата навчальними закладами податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Поняття та вимоги до фінансової звітності навчальних закладів. Склад основної фінансової звітності закладів освіти
Контрольно-аналітична функція управління фінансово-економічною діяльністю закладу освіти	Здійснення контролю фінансово-економічної діяльності освітнього закладу. Сутність та порядок проведення інвентаризації матеріальних цінностей закладу освіти. Відповідальність за порушення законодавчо-нормативних вимог щодо фінансово-економічної діяльності навчального закладу. Призначення та послідовність аналізу фінансово-економічної діяльності навчального закладу. Показники фінансово-економічного аналізу освітнього закладу. Аналіз кошторису навчального закладу

6. Висновки

На підставі здійсненого аналізу наукових джерел та емпіричного дослідження змісту та складових фінансово-економічної компетентності керівників навчальних закладів, можемо зробити такі висновки:

1. Сучасні наукові розробки з проблеми удосконалення когнітивного компоненту фінансово-економічної підготовки керівних кадрів освіти часто мають декларативний характер та фрагментарне на-

повнення змістової частини, не враховуючи запити керівного складу навчальних закладів та вимог ринкової економіки;

2. На підставі опитування керівних кадрів освіти на курсах підвищення кваліфікації нам вдалося відібрати, систематизувати та оновити зміст фінансово-економічної компетентності керівників з метою їхнього професійного зростання та ефективного прийняття ними управлінських рішень у практичній діяльності.

Література

1. Кременя, В. Г. Освіта дорослих : енциклопедичний словник [Текст] / за ред. В.Г. Кременя, Ю.В. Ковбасюка. – Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : Основа, 2014. – 496 с.
2. Зінчук, Н. Організаційно-педагогічні засади формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів у ВНЗ [Текст] / Н. Зінчук // Імідж сучасного педагога. – 2010. – № 2 (101). – С. 42–46.
3. Lester, S. Professional standarts, competence and capability [Text] / S. Lester // Higher Education, Skills and Work-based Learning. – 2014. – Vol. 4, Issue 1. – P. 31–43. doi: 10.1108/heswbl-04-2013-0005
4. Shavelson, R. J. On the measurement of competency [Text] / R. J. Shavelson // Empirical Research in Vocational Education and Training. – 2010. – Vol. 2, Issue 1. – P. 41–63.
5. Маслов, В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами : навч. посіб. [Текст] / В. І. Маслов. – Тернопіль, Астон, 2007. – С. 126–143.
6. Єльнікова, Г. В. Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника ВНЗ [Текст] / Г. В. Єльнікова // Теорія і методика управління освітою. – 2010. – № 4. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_4/10elneel.pdf
7. Чміль, А. І. Підготовка керівника навчального закладу до управлінської діяльності в ринкових умовах : навч. посіб. [Текст] / А. І. Чміль, В. І. Маслов, Г. А. Дмитренко, Г. В. Єльнікова, Г. В. Федоров. – К.: Логос, 2006. – 128 с.
8. Буган, Ю. В. На допомогу менеджеру освіти. Частина VIII. Сучасний керівник навчального закладу – мене-

джер освіти [Текст] / Ю. В. Буган, А. Й. Романюк, О. В. Козловська. – Тернопіль: Астон, 2003. – 344 с.

References

1. Kremenya, V. G., Kovbasuka, U. V. (2014). Adult Education Encyclopedic Dictionary Kyiv, Ukraine: Osнова, 496.
2. Zinchuk, N. A. (2010). Organizational and pedagogical principles forming the analytical competence of managers in universities. The image of the modern teacher, 2 (101), 42–46.
3. Lester, S. (2014). Professional standarts, competence and capability. Higher Education, Skills and Work-based Learning, 4 (1), 31–43. doi: 10.1108/heswbl-04-2013-0005
4. Shavelson, R. J. (2010). On the measurement of competency. Empirical Research in Vocational Education and Training, 2 (1), 41–63.
5. Maslov, V. I. (2007). Scientific principles and functions of management process secondary schools: tutorial. Ternopil, Ukraine: Aston, 126–143.
6. Elnikova, G. V. (2010). Competence approach to the professional activity modeling of the Universities leaders. Theory and methodics of educational management, 4. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_4/10elneel.pdf
7. Chmil, A. I., Maslov, V. I., Dmitrenko, G. A., Elnikova, G. V., Fedorov, G. V. (2006). Training of education institutions leaders for management in market conditions: tutorial. Kyiv, Ukraine: Logos, 128.
8. Bagan, U. V., Romanuk, A. I., Kozlovskaya, O. V. (2003). To assist the manager of education. Part VIII. The modern head of the education institution is a manager of education. Ternopil, Ukraine, 344.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Рябова З. В.
Дата надходження рукопису 24.03.2015*

Зінчук Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра менеджменту освіти, економіки та маркетингу, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», вул. Артема, 52-А, м. Київ, Україна, 04053

E-mail: znamail@ukr.net

УДК 378.637:378.147:004

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.41398

THE EFFICIENCY OF THE "FLIPPED CLASSROOM" TECHNOLOGY IN THE LECTURERS TEACHING PROCESS

© N. Prykhodkina

The concept of the flipped classroom which is described in the article is based on the ideas of active learning, students' occupation in the general activity, combined learning system, podcast. The flipped classroom is important because the learning time is used for a group study, where the students can discuss the contents of a lecture, check their knowledge and interact with each other practically

Keywords: "flipped classroom", flipped class, information and communication (ICT) study, Internet, video lecture

Поняття переверненого навчання, розглянуте у статті, спирається на такі ідеї, як активне навчання, залучення студентів у загальну діяльність, комбіновану систему навчання, підкаст. Цінність перевернених класів у можливості використовувати навчальний час для групових занять, де студенти можуть обговорити зміст лекції, перевірити свої знання й взаємодіяти один з одним у практичній діяльності

Ключові слова: «перевернене навчання», перевернений клас, інформаційно-комунікаційні технології навчання, Інтернет, відеолекція

1. Introduction

The modern learning process main requirement is to make the students more active. It helps to form their active lifestyle, independence, interest in a subject, to

make their knowledge and skills better. The strategies and directions of the radical educational changes are clearly defined in National development strategy of education in Ukraine for the period up to 2021, the laws of